

“Hi ha l'objectiu premeditat de recentralitzar l'estat”

Ignacio Jiménez Raneda abandona el càrrec de rector de la Universitat d'Alacant després de set anys en què ha impulsat l'expansió del campus de Sant Vicent de Raspeig i ha comandat l'accés a l'espai europeu d'educació superior. A l'entrevista següent també recorda quan arribà al País Valencià, procedent d'Aragó, i parla de la crisi, és clar. És catedràtic d'economia.

“Parle malament el català, procureu que no es note gaire”, diu Ignacio Jiménez Raneda, rector eixint de la Universitat d'Alacant, a l'inici de l'entrevista. En realitat, però, s'hi expressa molt bé.

—**Vau nàixer a Alagó, província de Saragossa...**

—Sabeu on para? A la confluència de l'Ebre amb el Jalón, 22 quilòmetres al nord-oest de Saragossa. Hi vaig viure els primers quatre anys, fins que els meus pares van decidir d'emigrar a Saragossa.

—**I en esdevenir universitari, vau marxar tot solet cap a València.**

—Sí. Volia estudiar economia i vaig anar a València com podia haver anat cap a una altra ciutat. Vaig començar la carrera l'octubre del 1968.

—**Us vau llicenciar el 1973, però encara visquéreu a València fins al final de la dècada. Com la recordeu?**

—El 1978 vaig començar a treballar a la Universitat d'Alacant, que es va crear aleshores, però vaig residir a València fins el 1980. Per a algú com jo, provinent d'un col·legi de frares, aquella València era molt trencadora, vitalista i tolerant, amb un gran activisme antifranquista.

—**La llengua, l'apreneu a València?**

—Hi vaig fer un grapat d'amics, molts dels quals catalanoparlants, i en un moment determinat, quan en tenia 22, vaig perdre la vergonya i vaig decidir-me a destrossar-la [riu]. Trobava que havia de fer aquesta passa.

—**Quines personalitats us van marcar més, en tota aquella època?**

—La Facultat d'Economia era plena de grans professors i catedràtics joves com Jordi Nadal [historiador econòmic, deixeble de Jaume Vicens Vives], de qui vaig gaudir els dos primers anys; encara recorde la seua saviesa, la seua lucidesa i la seua capacitat provocativa. A l'últim curs també vaig tenir Ernest Lluch, que fins i tot va dirigir la meua tesina.

—**Una tesina distingida amb el premi Cañada Blanch...**

—Sí. La influència intel·lectual de l'Ernest va ser molt estimulante, hi vaig tenir una relació molt bona.

—**València bullia, aleshores.**

—A València hi vaig viure en primera persona el germen de moltes coses. En conserve bons amics, d'allà.

—**Quan us instal·leu a Alacant, quines diferències hi trobeu?**

—També era una ciutat interessant, però d'una dimensió molt més reduïda. No tenia la vitalitat de València, anava cinc o sis anys endarrerida, potser per l'absència d'una universitat. Del 1980 ençà, però, Alacant ha evolucionat moltíssim. El campus que tenim, de fet, em sembla el millor d'Espanya. Qui ve de fora, se n'enamora de seguida i diu que no n'hi ha cap de tan bo, a tot Espanya.

—És un entorn plàcid, certament, però no és a Alacant, sinó a Sant Vicent del Raspeig. És un inconvenient, això?

—Una part important dels nostres estudiants no procedeixen de la ciutat d'Alacant, sinó d'allò que es coneix com la província d'Alacant, que té una població molt disseminada. A València, en canvi, la ciutat i la seua àrea metropolitana concentren la gran majoria de la població.

—Les comarques alacantines són tan poblades com variades. La indústria tradicional i l'agricultura, com també el turisme, han viscut canvis molt bruscos els darrers anys.

—Trenta anys enrere, cada municipi estava especialitzat en un producte en concret: sabata de xiquet, sabata de dona, catifes, nines, joguines però no nines... Una especialització que ha desaparegut, perquè ara l'activitat industrial és més diversa que no era. Els processos de deslocalització hi han afectat molt, però val a dir que hi ha tot d'empreses que han sabut mantenir-hi el cervell: n'han deslocalitzat la fabricació, sí, però hi han mantingut el disseny. Fixeu-vos en Elx o en les valls del Vinalopó, que han conservat el seu valor afegit.

—Era inevitable, la deslocalització?

—Ja ho crec. La desprotecció aranzel·lària, la desaparició dels contingents a l'exportació, permet de dur la fàbrica allà on els costos de producció són molt inferiors. Fins i tot els productes tecnològics més avançats, es fan a la Xina. És normal i natural, hem d'entendre-ho, i l'empresa que no ho faça patirà de valent. Han d'obrir-se al món: deslocalitzar una part de la producció per tal de continuar existint i, alhora, vendre arreu del planeta. El mercat local, en exclusiva, no té cap futur. Si et limites al mercat local, la teua vida com a empresari serà ben curteta. Has de pensar que el món és molt gran i obrir-t'hi, sense perdre les arrels ni els trets identitaris.

—Pel que fa al turisme, trobeu que al sud del País Valencià se n'ha abusat una mica? La costa i part de l'interior que vau conèixer als inicis dels 80 no tenia res a veure amb l'actual...

—Aleshores el turisme ja era una activitat molt destacable, feia dècades que Benidorm n'era paradigmàtic. És clar que l'evolució del turisme ha portat a una desfeta del territori irreparable, però no hem d'oblidar que disposem d'una infraestructura potentíssima. L'avantatge comparatiu d'Alacant en aquest aspecte és notable. Podeu pensar que el turisme de sol i platja s'ha esgotat i que no aporta cap valor afegit, però penseu en tots aquells indrets que no poden presumir de la infraestructura que hi ha ací. El model de sol i platja té un futur considerable: del turista habitual no n'hem de prescindir, però alhora hem de captar-ne uns altres de més poder adquisitiu.

—Vau arribar al rectorat el 2005, després d'haver-hi passat dues figures molt significades: Andrés Pedreño, que va tenir una disputa pública amb Eduardo Zaplana, i Salvador Ordóñez, que féu el salt a la política com a secretari d'estat d'Universitats. Quina herència deixeu vós?

—Trobe que hi ha hagut una bona interrelació entre la comunitat universitària. A més, hem reorganitzat els centres i els títols d'acord amb l'espai europeu d'educació superior i hem trencat les barres del campus: la Facultat d'Educació és a punt d'enllestir-se enllà de l'A-77, un fet que considere molt important. El nostre campus és una preciositat perquè presenta una edificació molt baixa, motiu pel qual havíem d'expandir-nos. D'una altra banda, hem incidit en el diàleg amb el teixit civil i empresarial, la Universitat d'Alacant és molt ben percebuda pel conjunt de la societat.

—Els rectors valencians us heu queixat repetidament pels impagaments de la Generalitat. Fins a quin punt afecten el dia a dia de les universitats?

—Aquests retards ens afecten considerablement, però no som els únics afectats [riu]. Malgrat això, vull ser optimista i transmetre la idea que ens en sortirem. La societat espanyola pateix un procés de mentalització dirigida que busca la demonització de les autonomies, cosa que em preocupa moltíssim. L'estat obliga les autonomies a fer retallades als serveis socials bàsics, però

mentrestant no predica amb l'exemple. És menyspreable que les comunitats hagen de reduir la despesa molt més que no ho fa l'estat. És clar que l'autonomia valenciana —com uns altres, o fins i tot més— ha desenvolupat programes de despesa molt qüestionables, però és tan perillós com rebutjable que l'estat l'obligue a fer segons quines retallades. L'estat no l'ha reduïda de manera rellevant, la seua despesa! Quan Frankfurt i Berlín van dir que calia retallar 10.000 milions d'euros més de despesa, no va haver-hi cap contestació, de part del govern central! Van sacrificar la sanitat i l'educació, que són transferides, en compte d'aplicar la tisorada a la seua despesa. Darrere de tot plegat hi ha l'objectiu premeditat de recentralitzar l'estat. Acusen de balafadores les comunitats autònomes, però i l'estat? Que no ho és, de balafiador? Buf! No voldria fer una llista...

—Esteu indignat.

—Us en posaré un exemple, només: ningú no badà boca quan, a l'inici d'aquest segle, hom va dir que era absolutament prioritari que qualsevol capital de província espanyola estiguera a menys de quatre hores amb tren de Madrid. Quina justificació té això? No són molt més importants la sanitat i l'educació? Per això us dic que hi ha una mentalitat recentralitzadora ben evident.

—Una de les mesures adoptades recentment és l'augment de les taxes universitàries. En el cas valencià, del 20% a la primera matrícula, del 35% a la segona, del 75% a la tercera i del 100% a la quarta. Què us sembla?

—No és igual matricular-se la primera vegada o la segona que en una tercera o quarta ocasió. L'augment del preu de la tercera i quarta matrícula em sembla difícilment criticable. És molt difícil de justificar, davant la societat, que un alumne que es matricula per quarta vegada de la mateixa assignatura reba qualsevol mena de subvenció. Una altra cosa són les primeres i segones matrícules, perquè hem de garantir al 100% el principi d'igualtat. En aquest sentit, un augment del seu cost ha d'anar acompanyat d'un augment de les beques als joves que procedeixen de famílies de renda baixa.

—Això no passarà.

—L'altre dia, la consellera [d'Educació valenciana, Maria José Català] va dir una cosa que em va semblar encertada:

estava molt preocupada per les situacions sobrevingudes. Quan hom sol·licita una beca, presenta tot de documentació referent a la renda de l'exercici anterior, i ha d'esperar un any i mig a obtenir-hi resposta. Al moment present, un any i mig és una eternitat, és un període de temps que genera moltes situacions sobrevingudes. Per això resulta cabdal una política de beques i d'exempció de taxes molt potent, que ajude aquells joves que patiran situacions de gran dificultat. No fer-ho seria miserable.

—Heu viscut en una posició privilegiada l'aplicació del pla de Bolonya. Quin balanç en feu?

—Els uns deien que seria la mort de la universitat pública, i els altres, que en seria la salvació, però no ha estat ni l'una cosa ni l'altra. Bolonya, l'espai europeu d'educació superior, aspirava al reconeixement dels títols universitaris arreu d'Europa, que un títol obtingut ací fora homologable a un de danès, per a posar un exemple. Els tres nivells de títols que hem adoptat —grau, màster i doctorat— han servit per a estandarditzar l'ensenyament universitari europeu, que ara és més homogeni i reconeixible, un fet incontestable. Això ha implicat la desaparició de les diplomatures i de les enginyeries tècniques, però no ha comportat la complementació que es preveia a través d'una formació de l'alumne més personalitzada. No hi ha hagut prou recursos per a aprofundir-hi, i en aquest sentit Bolonya ha estat insuficient, per manca de recursos. Alguns acusaven Bolonya de conduir el sistema públic universitari cap a la privatització, quan realment, si hom volia privatitzar-lo, no li calia Bolonya.

—Canviem de tema. El 1986 us van nomenar vice-president de la Caixa d'Estalvis d'Alacant i Múrcia, l'embrió de la futura CAM, que la setmana passada va ser absorbida pel Banc de Sabadell, havent rebut el plàcet de Brussel·les.

—Durant els sis anys que vaig formar part del consell d'administració vam tancar la fusió amb la Caixa d'Estalvis de Torrent i amb la Caixa d'Estalvis Provincial d'Alacant. Però el 1992, ara fa vint anys, me'n vaig apartar per a dedicar-me exclusivament a la universitat [fou degà de la Facultat d'Economia de la UA del 1996 al 2000]. En tot aquest temps, a la CAM hi ha passat de tot.

—La crisi econòmica i financera s'ho endú tot. Penseu que l'estat espanyol se'n salvarà, d'una intervenció de la Unió Europea?

—La Unió ha de canviar de cap a cap la seua política econòmica, que no és gens encertada. L'entramat institucional de la política econòmica és un disbarat, no té res a veure amb el dels Estats Units: allà, els estats són molt poderosos, però encara ho és més l'estat central, que aplica una política fiscal molt rigorosa i que atorga tota la responsabilitat de la política monetària a la Reserva Federal, els objectius principals de la qual són evitar la inflació i fomentar creixement econòmic. A Europa, però, el Banc Central té com a única fita el combat contra el dèficit i bandeja el creixement, una estratègia molt equivocada. A més, no tenim un estat central potentíssim que dissenye una política fiscal coherent i que dispose d'un pressupost potent. Caldria canviar el Banc Central de manera radical i optar per una política econòmica expansiva. La creació de l'euro va ser un desastre.

—Per què?

—La idea era bona, però calia haver-hi incorporat un sistema institucional que vetllara per la presa de decisió de les polítiques econòmiques i monetàries, a fi que no passara com ara, que Angela Merkel és l'única que dicta què s'ha de fer.

—Els universitaris d'ara viuran inevitablement pitjor que no van viure els seus pares?

—Els sous actuals són inferiors als que hi havia vuit o deu anys enrere, és cert. Passarà això d'ací a vint anys? Espere que no. Tot dependrà de les decisions que prenga Europa. Ja n'hi ha prou que les directrius vinguen d'un conjunt d'institucions sense múscul que tarden mesos a adoptar una posició determinada, la qual, a més, modificaran al cap de dos mesos. Fixeu-vos, si no, en l'expedient de la CAM amb relació a la compra per part del Banc de Sabadell que va resoldre el Banc d'Espanya: el Tribunal de Defensa de la Competència va rebre'l el novembre passat! Les coses, cal fer-les amb rapidesa, i l'actual entramat institucional europeu em sembla ben lamentable. Amb totes i cadascuna de les paraules.

Victor Maceda

Una cursa d'obstacles. Per als alumnes de Sant Joan d'Alacant, completar l'ensenyament d'infantil, primària, secundària i el batxillerat als centres públics de la seua població s'ha convertit, definitivament, en una cadena d'adversitats que tan sols superen aquells qui s'hi adapten millor. Darwin en digué teoria de la selecció natural, però en aquest cas, a més de les capacitats físiques de cada estudiant, la paciència hi té una importància afegida. A Sant Joan, els dèficits en infraestructures escolars s'arrossegueu de fa lustres i és determinant de no pensar-hi gaire. Centrar-se exclusivament en els estudis, en qualsevol cas, no resulta una tasca senzilla.

Ara fa tretze mesos i mig, EL TEMPS —vegeu núm. 1.402, pàg. 53-58— va copsar la realitat dels col·legis i instituts del municipi. La principal demanda dels veïns de feia temps —la recuperació del quart centre d'infantil i primària de què disposaven fins que la Generalitat va arrasar la deprimida àrea del parc Ansaldo— convivia amb unes altres d'igualment peremptòries: l'adequació i ampliació de l'IES Luis García Berlanga i la recuperació del vell institut Lloixa, del tot abandonat des que els alumnes van deixar d'habitar-hi.

El govern municipal socialista disposava de la mateixa majoria absoluta —11 regidors de 21— que ara té el PP. Les eleccions del 22 de maig del 2011 van atorgar als populars aquesta posició de privilegi i Manuel Aracil, que des del 2005 ocupava la direcció territorial provincial de Ràdio Televisió Valenciana a Alacant, va esdevenir-ne batlle. La interlocució amb el govern valencià és més fluida, però això, de moment, tampoc no ha servit de gaire res, tal com ho evidencia una passejada pels centres públics de Sant Joan.

Els tres centres públics d'infantil i primària en poden donar fe. El més antic, el Crist de la Pau, únicament ha incorporat un tendal de ràfia d'uns pocs metres quadrats, a fi que els xiquets no patesquen en excés la incidència dels raigs solars, per bé que el nou govern municipal s'ha compromès a instal·lar-ne un de més sòlid —de lona— al llarg d'aquest estiu. Els alumnes de primària continuen ocupant el centre originari, al barri vell, i els d'infantil, un de més recent, a 400 metres, al barri de l'Ordana, del qual el consistori ha despenjat un dipòsit de gas que hi